

ULUSLARARASI UYGUR ARAŞTIRMALARI KONFERANSI VE ABDUREHİM HEYİT KONSERİ

Osman KABADAYI*

Gazi Türkiyat, Güz 2015/17: 245-252

Gazi Üniversitesi Türkiyat Uygulama ve Araştırma Merkezi ve TİKA işbirliğiyle düzenlenen *Abdurehim Ötkür'ün Ölümünün 20. Yılı ve Mirsultan Osmanov'un Doğumunun 85. Yılı Münasebetiyle Uluslararası Uygur Araştırmaları Konferansı*, 18 Aralık 2015 tarihinde Gazi Üniversitesi Rektörlüğü Mimar Kemaleddin Salonunda dört oturum hâlinde ve bu oturumlarda sunulan toplam on sekiz bildiri ile gerçekleştirildi. Söz konusu etkinlikte Kazakistan, Çin, Almanya, İsveç gibi ülkeler ve Ankara, İstanbul, İzmir, Konya, Nevşehir, Afyonkarahisar gibi illerden gelen katılımcılar bildiriler sundular.

Türkiyat Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü Prof. Dr. Hülya Kasapoğlu Çengel

* Okt., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Türk Dili Bölümü, Kırşehir / TÜRKİYE, osmankabaday@hotmail.com

Uluslararası Uygur Araştırmaları Konferansı'nın açış konuşmasını Gazi Üniversitesi Türkiyat Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü Prof. Dr. Hülya Kasapoğlu Çengel yaptı. Çengel, gerek yurt dışı gerekse yurt içinden gelen katılımcıları Uygur Türkçesi ile selamladıktan sonra Çin Halk Cumhuriyeti Uygur Özerk Bölgesi'nin çok önemli isimler yetiştirdiğini, Kâşgarlı Mahmud ve Balasagunlu Yusuf'un bu isimlerin başında geldiğini, geleneğin *Kutadgu Bilig'i* günümüz Uygur Türkçesine aktaranlar arasında yer alan Mirsultan Osmanov ve Abdurehim Tileşup Ötkür ile devam ettiğini dile getirdi. Mirsultan Osmanov'un Uygur diyalektleri üzerindeki bilimsel çalışmalarıyla tanındığını ve Abdurehim Ötkür'ün ise 20. yüzyıl Uygur edebiyatının yetiştirdiği önemli bir fikir adamı, lirik hassasiyet taşıyan büyük bir şair ve tarihî gerçekleri romanlarına başarıyla yansıtan bir yazar olduğunu vurgulayarak Ötkür'den okuduğu ve günün anlamına uygun *Hasiyetlik Uçrişiş 'Haysiyetli Buluşma'* adlı şiirle konuşmasını tamamladı.

UNESCO Türkiye Millî Komisyonu Başkanı Prof. Dr. M. Öcal Oğuz

UNESCO Türkiye Millî Komisyonu Başkanı Prof. Dr. M. Öcal Oğuz, konuşmasında Çin'in, Uygur Özerk Bölgesi ve kendi topraklarında bulunan kültürel değerlerin ve varlıkların korunması için büyük bir hassasiyet gösterdiğini ve bu konudaki çalışmaları büyük bir titizlikle yürüttüğünü ifade etti. TİKA Başkan Yardımcısı Ali Maskan, Çin ve Orta Asya'da edindiği tecrübeler ve gözlemlere dayanarak kültürel değerlerin korunması ve nesilden nesile aktarılması için TİKA olarak büyük bir gayret içinde olduklarını ve bu çalışmaların sürekliliğini

sağlayacaklarını anlatan bir konuşma yaptı. Gazi Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Süleyman Büyükberber, açış konuşmasında Gazi Üniversitesinin, Türk dünyası ile yakından ilgilenmek ve kültürel mirası gündeme taşıyan faaliyetler gerçekleştirmek gibi misyonunun olduğunu ve Türkiyat Merkezi'nin, Üniversite ve Merkezin misyonuna uygun olarak bu tür etkinlikleri sıklıkla düzenlemesinden memnuniyet duyduğunu dile getirdi.

Gazi Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Süleyman Büyükberber

İlk oturumda Prof. Dr. Osman F. Sertkaya, Prof. Dr. Ahmet B. Ercilasun, Prof. Dr. Abdurrauf Polat, Dr. Aysima Mirsultan, Mirsultan Osmanov'un *Kutadgu Bilig* ve *Dîvânü Lûgati't-Türküzerine* yaptığı çalışmaları değerlendiren konuşmalar yaptılar.

Konferansın ikinci oturumunda Ötkür'ün edebî kişiliğini ve onun şiirlerindeki millî şuuru tarihsel perspektiften değerlendiren ve onun vatan, mevsim, özellikle bahar konulu şiirlerini tahlil eden bildiriler sunuldu. Kazakistan'dan katılan ünlü Uygur şairi ve bilim adamı Prof. Dr. Magamedimin Obylkassymov (Almasbek mahlaslı şair), Ötkür'ün mektuplarını Hülya Kasapoğlu Çengel'e hediye etti. Bu oturumda ayrıca, Kâşgar'ın bir kültür merkezi olarak önemi, Prof. Dr. Konuralp Ercilasun tarafından dile getirildi.

Üçüncü oturumda Yard. Doç. Dr. Aysun Demirez Güneri, Uygur edebiyatında hayat ve edebiyat ilişkisini Ötkür'ün şiirleri esasında değerlendirirken Prof. Dr. Ruslan Arziyev, Prof. Dr. Hülya Kasapoğlu Çengel, Doç. Dr. Adem Öger, Yard. Doç. Dr. Ridvan Öztürk, Yard. Doç. Dr. Ahmet Karaman, Ötkür'ün şiirlerini değerlendiren konuşmalar yaptılar. Çengel, onun Uygur edebiyatının en büyük lirik şairlerinden biri olduğunu *Ak Emes Saçımdaki 'Ak Değil Saçımdaki', Keşker Kızı 'Kaşgar Kızı', Keşker Güzilige 'Kaşgar Güzeline', Tepilmas' Bulunmaz'* gibi şiir örnekleriyle açıklayan bir konuşma yaptı. Onun meşhur şiiri *Uçraşkanda 'Buluşunca'* ve *Kaşgar Gecesi*, Öztürk ve Karaman tarafında değerlendirildi.

Son oturumda Prof. Dr. Alimcan İneyet, Dr. Ablet Semet, Ötkür'ün *İz* romanını tarihî kültür açısından ve folklorik açıdan tahlil ettiler. Derya Ersöz, *İz*'deki din adamlarını tasvir ve tahlil eden bir konuşma yaptı. Gülzade Tanrıdağlı da Ötkür'ün *İz* ve *Oygangın Zemin 'Uyanan Toprak'* adlı tarihî romanlarını değerlendirdi.

Ayrıca gün boyunca Uygur ressamı Münevver Savut'un kum sanatını gösteren resimleri sergilendi.

Konferansın kapanış oturumu Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun, Prof. Dr. Hülya Kasapoğlu Çengel ve Prof. Dr. Alimcan İneyet tarafından gerçekleştirildi. Bu bölümde Kasapoğlu Çengel, toplantıda sunulan bildirilerin kitap olarak basılacağı müjdesini verdi.

"ABDUREHİM HEYİT" KONSERİ

Konferansın ardından Çin Halk Cumhuriyeti Devlet Sanatçısı Abdurehim Heyit Uygurca ve Türkçe ezgilerden oluşan muhteşem bir konser verdi. Ünlü Uygur ozan, gerek anonim gerekse Uygur şairleri Abdurehim Ötkür ve Teyipcan Eliyof, Özbek şairi Firkati'den bestelediği pek çok şiiri seslendirdi. Türkiye'ye bir jest olarak sözleri Sabahattin Ali, bestesi Zülfü Livaneli'ye ait olan *Leylim Ley* ve Mehmet Özbek tarafından derlenen anonim *Beyaz Gül Kırmızı Gül* türküsünü söyleyerek katılımcılara ve dinleyicilere duygusal ve zevkli dakikalar yaşattı.

Abdurehim Heyit, Türkiye'ye ilk defa 1992 yılında gelmiş ve yine Gazi Üniversitesi'nde Ötkür'ün şiirleri üzerine yaptığı besteleri seslendirmişti. O zaman da konseri genç bir doktora öğrencisi olan Hülya Kasapoğlu sunmuştu. 5 Ekim 1995'te Ötkür'ün ölüm günü bestelediği *Uçraşkanda* (Karşılaşınca/Buluşunca) şiiri, şu anda Youtube'da dinlenme rekoru kırmaktadır. Uygur halkının ana dil özlemi ve hürriyet aşkı; güçlü İslamî inancı ve mücadele ruhu ile ilgili temsilî ifadelerle örülü olan *Uçraşkanda*, halkın geleceğe yönelik umutlarının ve heyecanlarının lirik, dramatik ve sembolik bir hassasiyetle Ötkür tarafından mısralara taşındığı seçkin bir şiirdir. Erzurumlu Emrah'ın *dedim dedi* redifli şiirine benzeyen bu örnek, bir naziredir. Ötkür; Nevaî, Tukay, gibi Türk dünyası şairlerine yazdığı nazirelerde onların ismini zikrederken bu şiirde isim yer almaz, sadece nazire kaydı vardır. Bu, Türk dünyasında gezen ortak bir formdur; Emrah ve Ötkür her ikisi de bu formdan etkilenmiş olmalıdır. Özbek edebiyatında da benzer örnekler mevcuttur.

Bugüne kadar Türkiye'den gelen konser davetlerini kabul etmeyen Heyit, Kasapoğlu Çengel'in davetini kırmayarak TİKA desteğiyle bir buçuk günlük yoldan sadece bir günlüğüne Ankara'ya geldi ve yüreğimizde derin izler bırakarak aramızdan ayrıldı. Konserin ardından Heyit'i havaalanında uğurlama esnasında ünlü ozan, teşekkürlerini ve davet için minnettarlığını bildirmek üzere konserte çaldığı dutarını 'Meni unutmangiz' (Beni unutmayınız) diyerek Kasapoğlu Çengel'e hediye etmiştir.

Gazi Üniversitesi Hastanesi Başhekimi Prof. Dr. Kadriye Altok, Heyit'e çiçek takdim ederken

